

Učiteljski tovariš

Stanovsko političsko glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pisem ne sprejemamo. Izhaja vsak tretjek. Naročnina letna 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglasi po ceniku in dogovoru, davke posebe. Pošt. ček. rač. 11.197. Telefon 3112

Osnovni problemi in zahteve šole in učiteljstva

Vzdrževanje šol, učiteljska stalnost in šolsko nadzorstvo so najaktualnejši problemi osnovnega šolstva. — Hiperprodukcija učiteljstva?

Tov. Damjan Rašič, predsednik Jugoslovenskega učiteljskega združenja, je podal »Glasniku«, informativnemu, socialno kulturnemu in gospodarskemu listu, ki izhaja v Nišu, posebno izjavo, ki so ji v listu napisali tudi uvod.

Za izobrazbo naroda je osn. šola najvažnejša ustanova. Prosvetljenost vsakega naroda se čeni po šolah in pismenosti. Osnovne šole so po sedanjih svojih formacijah predpogoj za prosvetno dviganje naroda. Od njihove kvalitete in veličine je odvisna tudi naša narodna bodočnost v prosvetnem in socialno-kulturnem pogledu.

V današnjem času bodo napredovali samo oni narodi, ki imajo dovolj smisla za kulturo in izobrazbo najširših plasti naroda. Narodne množice niso več mrtve in nepremične, one se organizirajo, razvijajo, iščejo več izobrazbe in znanja. Vsaka državna zajednica bo tem močnejša in naprednejša, čim bolj je izobrazena. Narod noče biti več suženj kot v preteklosti. Sedaj mu je potrebno osnovno znanje, da bo zamogel spremljati in razumeti dogodke, ki se vrše okoli njega. Pismenost in znanje sta danes, v dobi intenzivnega ustvarjanja moderne družbe, neobhodno potrebni. Kmetovalec, ki ni pismen, ne bo mogel razumeti intenzivnejšega in racionalnejšega kmetijstva, prav tako ne bo mogel razumeti delavce industrializacije in obrtnik specializacije v delu itd. Pri vsakem delu je danes potrebna pismenost.

V kakšnem položaju je danes osnovno šolstvo? Ali je naš narod dovoljno izobražen? Kakšne so potrebe in zahteve našega učiteljstva? V kakšnem položaju se ono nahaja? Gotovo je, da bo mnoge zanimalo, kako gleda na ta vprašanja centralna organizacija učiteljskega združenja, ki predstavlja 25.000 organiziranih narodnih učiteljev (ic).

Poiskali smo predsednika glavnega odbora (katerega sedež je v Beogradu) g. Damnjana Rašiča, se zadržali precej časa z njim v razgovoru in dobili smo odgovor na vsa ta vprašanja.

G. Rašič je bil toliko ljubezniv, da nam je dal na naša vprašanja kratke in koncizne odgovore, dotikajoč se vseh aktualnih vprašanj narodnega šolstva in osnovnih zahtev učiteljstva. Odgovori g. Rašiča so točno za beleženi in jih tu dobesedno reproduciramo.

»Katera vprašanja danes najbolj zanimajo učiteljstvo in narodno šolo?«

Učiteljska organizacija se bavi danes največ z vprašanji: 1.) vzdrževanje šol, 2.) vprašanje nadzorstva in 3.) učiteljska premeščanja (vprašanje stalnosti).

V mnogih krajih ne dobiva šola na račun šolskega davka onega dela, ki ji pripada, odnosno ga je za njo dalo ljudstvo. V teh krajih bi pomagala intervencija administrativnih oblasti. Kjer sreski načelniki podpirajo narodno šolo in razumejo njen veliki pomen, je vzdrževanje šol zadovoljivo. Ni pa to slučaj tudi v krajih, kjer obstojajo nesoglasja med sreskimi načelniki in učiteljstvom.

»Kako bo rešeno vprašanje učiteljske stalnosti in nadzorstva?«

Učiteljstvo je že večkrat poudarilo svoje zahteve, da naj ima stalnost na službenem mestu vsaj za eno šolsko leto. Najboljše bi bilo, da bi bil učitelj na svojem mestu stalen in da bi bila ta stalnost na službenem mestu zagotovljena z zakonom. Potrebno pa je, da ostane učitelj na vsakem službenem mestu vsaj deset mesecev, razven če med tem časom zahteva premeščanje važna državna potreba, in da med tem časom ne more biti premeščen. Večkratna premeščanja ovirajo pravilno izvedbo pouka. Kar se tiče šolskega nadzorstva, misli odbor Jugoslov. učit. združenja, da bi bilo to vprašanje rešeno najbolje, ako se imenujejo nadzorniki izključno le iz učiteljskih vrst in sicer z izvolitvijo pa bodisi v glavnem prosvetnem svetu ali potom učiteljskih organizacij. Nobena druga rešitev ne more biti pravična, ker med 25.000 učitelji (-cam) je vsekar par sto odličnih šolskih delavcev; ki zaslužijo te položaje po svojih vsestranskih moralnih in intelektualnih klasiifikacijah.

Z imenovanjem šolskih nadzornikov iz drugih vrst prosvetne stroke pomenja, dajati ljudem položaj v delu, ki ga ne poznajo v zadostni meri.

»Kakšne so zahteve mestnega in podeželskega učiteljstva?«

Večina učiteljstva zahteva, da bi bili učitelji, ki službujejo na vasi in imajo svoje otroke v srednjih in višjih šolah, premeščeni v mesto, kjer obiskujejo njihovi otroci šolo

in da imajo taki učitelji prednost pred onimi svojimi tovariši, ki nimajo takih potreb.

Izvršni odbor misli, da bi se mogle narediti večje korekture na ta način, da bi se odajala službena mesta v večjih mestih prvenstveno starejšemu učiteljstvu. Predvojna praksa učiteljskega napredovanja je bila dvojna: po nagradi in po dobivanju službenega mesta. Ta praksa se je pokazala kot pravilna in je zadovoljevala najširše učiteljske vrste. Začetniki so službovali v vaseh in so odtod po službenih letih polagoma prihajali preko trgov v mesta in v prestolico.

»Ali se občuti potreba po otvarjanju novih osnovnih šol?«

Osnovna šola je živ organizem, vsled česar obstoja vedno potreba po zidanju novih šolskih poslopij in otvarjanju novih razredov. Iz finančnih in ekonomskih razlogov se more zidanje novih šol in otvarjanje novih razredov procentualno zmanjšati, nikakor pa ne popolnoma ustaviti. Številčno je dokazano, da je stanje šoloobveznih otrok vedno večje. Vsled tega je tudi potreba po zidanju novih šol in otvarjanju novih razredov sorazmerna temu dejstvu.

»Ali daje osnovna šola one rezultate, ki jih od nje pričakujemo?«

Izvršni odbor JUU gleda optimistično na delovanje in uspeh narodne šole. Ona vidi povsod, razen malih slučajnih zastojev, da se dela, ustvarja in napreduje. V kolikor se razmere v državi bolj urejajo, v toliko je akcija učiteljske armade vedno močnejša. Mislimo, da daje osnovna šola one rezultate, ki jih od nje pričakujemo in da bo dala še več, ako se čimprej izvrši reforma učiteljštva, ki naj bodo bolj jugoslovenska in neplemenska, kot je slučaj sedaj. Reši naj se že enkrat vprašanje šolskega nadzorstva in vzdrževanju šol naj se posveča večja pažnja.

»Ali obstoja nadprodukcija učiteljstva?«

Obstoja potreba, da bi bilo nastavljenih večje število moških in manj ženskih, tako da bi bilo obojih enako. Za kulturno delo izven šole bi bilo še boljše, da bi bilo več učiteljev nego učiteljic. V primeri s številom osnovnošolskih otrok v državi sem mišljenja, da še ne obstoja hiperprodukcija učiteljskih kandidatov, dasiravno imamo sedaj že okoli 1000 nezaposlenih učiteljev. Potrebno je dati na razpolago večje kredite za nastavitve novih učiteljev, da se razbremeni učiteljstvo, ki poučuje dva ali tri razrede, kar nasprotuje higijenskim in pedagoškim načelom.

»Ali naj dela učitelj tudi izven šole in v kakšni smeri?«

Nemogoče je zamisliti si učitelja, ki ne bi delal izven šole v ustanovah, ki služijo kulturnemu dvigu naroda, samo se ne sme pozabiti, da je treba voditi točne račune, da ne bo učitelj preobremenjen. To se ne bo zgodilo, ako primejo za prosvetno in ekonomsko delo med narodom tudi vsi ostali inteligenti, ki živijo med narodom.

Učiteljstvo mora delati predvsem na širjenju zadrugištva in zadrugne misli.

»Vaš sintetičen zaključek: Ali se more reči, da je naš narod, splošno vzeto, zadostno izobražen ali ne?«

Jugoslovenski narod ima najlepše predpogoje za ves ekonomski in prosvetni razvoj. Moje mišljenje, da ga čaka sijajna bodočnost, dasi se sedaj še ne more, iz povsem upravičenih razlogov, reči, da je zadostno izobražen. Treba je delati, mnogo delati.

»Govori se, g. predsednik, da centralni odbor preganja vse učitelje, ki se ne strinjajo z njegovim delom, ker je znano, da ima sedanjí odbor opozicijo, ki je prišla do izraza na glavni letni skupščini pretečenega leta. Ali je kaj resnice na tem ali ne?«

Imamo v svojih vrstah, je rekel g. Rašič tudi posameznike, ki v svoji kritiki ne poznajo niti mere, niti reda. Vedno smo pripravljeni, da tudi večkrat pozovemo in prosimo, da se take stvari popravijo. Medtem pa gledajo šolske oblasti na to povsem drugače. Naše skupščine in zborovanja ne morejo biti kraji, na katerih si smejo poedinci dovoliti, da delajo vse, kar hočejo in da kritizirajo preko zakonitih meja.

Za posledice takih njihovih krivd, kakor tudi onih, ki se zbirajo na drugi strani, ki navadno dolžijo organizacijo in smatrajo sebe za nekake mučenike, mesto da bi popravili nepravilnosti in bi vedno nastopali tako kakor se spodobi za narodnega učitelja. Od takih izvirajo neresnične vesti, češ da jih izvršni odbor Jugoslovenskega učiteljskega združenja preganja, kar nikakor ne odgovarja resnici.

Današnja opozicija je preveč ozkogrudna. Ona hoče napadati in žaliti s svojo neobjektivno in nedokumentirano kritiko, ne da bi dala priliko, da bi se napadeni mogli braniti. Samo in edino radi tega prihaja do preprirov na naših skupščinah.

Ako bi bila opozicija tolerantna in bi dala ono pravico večini, ki jo zahteva zase, potem bi se mogla slišati kritika in obramba. Sklepi bi se sprejemali z večino glasov. Tako pravilo bi moralo obstojati tudi v naši orga-

nizaciji. Ni prav, če se nekoga samo napada, marveč ga je treba tudi zaslišati. Samo tako je mogoče dobiti objektivno sodbo in sklepe o gotovih vprašanjih. Medtem hoče maloštevilna opozicija s terorjem izvojevati zmago svojemu stališču in svojim zahtevam, kar se mora obsojati. Terorja ne moremo pripočeti v javnih debatah in niti pri kakršnemkoli delu, ker ne vodi do uspehov. Največji uspeh je tisti, ki ni rezultat organiziranega terorja.

Za naš Jadran

Zadnji zunanji-politični dogodki, ki so našli odmev tudi v našem senatu, ne smejo tako mimo nas, saj so nam glasen memento: »Čuvajmo naše morje!«

To je geslo naše edine narodne pomorsko-obrambne organizacije »Jadranske straže«. Deset plodonosnih let je za njo in malo je ljudi v državi, ki jim je njeno ime nepoznano. Kopicico brošur in knjig je izdala, na stotine krasnih slik iz našega Jadrana je poslala v svet, njena sijajna mesečna revija je z vsako številko bolj razširjena in v slednji vasi rabijo vzgialice z njenim geslom. Pa to so le glavni primeri.

Po italijanski okupaciji Dalmacije leta 1922. se je iz razlogov stvarne potrebe, globoke premišljenosti in življenjskega imperativa rodila na naši obali »Jadranska straža«. Pri njenem postajanju so govorili, to rad priznam, tudi razlogi nacionalne sentimentalnosti po prirodnem psihološkem zakonu, da razum spremlja čuvstvo, a čuvstvo spremlja razum. Z ozirom na to je »Jadranska straža« spojina mozga in duše našega naroda, ki po stoletnih borbah iznova stopa na morje in utrjuje svojo suverenost na jadranski obali od Sušaka do Bojane.

Obsirna je naloga »Jadranske straže«. Njen program je čista narodna jugoslovenska misel, njen program je narodno obrambni, gospodarski in kulturni.

Ni moj namen obsirneje razpravljati o nalogi »Jadranske straže«, hočem le svoje stanovske tovariše in tovarišice opozoriti na to prevažno organizacijo, ki baš v teh časih glasno dokumentira svojo umestnost in potrebo.

Razpredena je po vsej državi, ima okoli 600 ogranokov z nad sto tisoč člani. Za nas Slovence je pač dejstvo, da je skoro najmanj razširjena baš v dravski banovini, dasiravno nas komaj enonočna vožnja z vlakom loči od kršnih obal azurnega Jadrana.

Zgledujemo se nad vardarsko banovino. Četudi gravitira bolj na Egejsko morje kot na Jadran, je ljubezen slednjega prav materska in navdušenje zanj veliko. O tem sem se imel priliko osebno prepričati na zadnjem kongresu J. S. letošnjo jesen v Skoplju. Tovariš Pirc v Skoplju lahko potrdi moje besede. »Jadranska straža« ima v vardarski banovini blizu petdeset ogranokov. In to je po večini delo učiteljstva.

Čez dve leti se bo vršil prihodnji kongres J. S. v naši beli Ljubljani. Najodličnejši zastopniki organizacije, ki tudi sicer nekaj predstavljajo v javnosti, najboljši naši kulturni delavci iz vseh delov države nas bodo tedaj sodili po naši narodni zavesti. Čuvajmo se, da nas ne bodo obsodili!

Učitelj, v tvojih rokah je narodova in državna bodočnost! Tako so poudarjali veliki duhovi in to priznavajo odločilni državniki. Tovariš, tovarišica! Izkažimo naš rod vredne potomce pomorskih naših prednikov, saj smo ravno Slovenci izgubili svoje morje od izliva bistre Soče do kalne Rečine v izmeri 556 km krasne in bogate obale!

In za to, kar imamo, in za ono, kar smo izgubili, zanimajmo svoj narod, da se bo zavedal vrednosti in pomena morja!

Plačevanje članarine

Ako prelistujemo razne številke Učiteljskega tovariša, bomo često naleteli na pozive društvenih blagajnikov članom sreskih učiteljskih društev, da naj že vendar poravnajo svojo članarino. Včasih naletimo tudi na poziv sekcijskega blagajnika, ki na podoben način poziva društvene blagajnike. Ponekod groze z izključitvijo, ozir. s črtanjem, drugod celo s sodnim iztirjanjem. Pred kratkim sem naletel na poziv, naj zaostali prično odplačevati zapadlo članarino vsaj po 100 Din (reci sto dinarjev) mesečno. To da misliti! Kakor da bi naša članarina znašala tako veliko! Seveda — pri večletnih zaostankih že gre v stotake.

Ali ni smešno: biti pri društvu, prostovoljno biti član društva in ne plačevati članarine? Z našo članarino plačujemo obenem tudi stanovske liste in podpiramo še to ali ono ustanovo, ki je potrebna. Zato je članarina nekoliko višja, kakor smo to vajeni pri drugih društvih. Toda to ne more biti ovira za redno plačevanje. S tem, da smo člani društva, je plačevanje članarine temu društvu že

Pričnimo pri najmlajših, pri mladini, Vcepimo ji v sprejemljiva sroa pomorsko zavest, govorimo ji o našem Jadranu, pokažimo ji njegove divne slike, peljimo jo po možnostih na njegove sinje obale!

V ta namen naj se na vsaki šoli ustanovi Podmladek Jadranske straže. Ni njegov namen zbiranje članarine. To je podrejenega pomena. Kar zberete, služi le Podmladku vaše šole. Morda spravite s podporami toliko skupaj, da priredite s Pomladkarji J. S. izlet na morje. Vse drugače bo mladina mislila o njem, če ga bo z lastnimi očmi občudovala in če bo občutila vso njegovo toplino in veličino.

Namen P. J. S. je zbirati mladino v krog jadranskih stražarjev, zainteresirati že doraščajočo mladino za naše morje in pomorstvo ter z njo in po njej ves narod.

Sveta je ta naša naloga in kot so bili učitelji (-ice) vedno pionirji vsakega koristnega pokreta, osobito še na nacionalnem polju, pričakuje od nas domovina, da ji tudi v tem prinesemo svoj delež na njen žrtvenik. Ne zaostajajmo za južnosrbskimi tovariši! Vzgledujmo se v tem primeru tudi po naših tovariših onstran Jadrana! Čeravno ve tam vsak inteligent, da ni resnica, ko kriči: »Naš Jadran!«, vendar dela to z vso silo in prednjači temu učiteljstvu, ki že v nežna srca mladine vceplja ostudno laž, da je Jadran italijansko morje in da ima le njihov narod pravico do njega.

Mar naj ob takem početju stojimo križemrok?! Rešitev domovine je prva in glavna zapoved in zato sveto služimo sveti Domovini!

Čuvajmo naše morje! Čuvajmo naš Jadran!

V slednji zakotni vasi naj se govori o našem morju, vsak vaški pastirček naj ve, da je tudi njegova bodočnost na bisernih valih našega, tudi njegovega, Jadrana. Naj ne bo v banovini šole, kjer bi mladina ne bila združena pod v morje potopljenim topuzom kraljeviča Marka na praporu »Jadranske straže!« Naj bi tudi ne bilo med nami tovariša in tovarišice, ki bi se ne hotel priključiti stotisočglavi Markovi vojski ter korakati za praporom J. S.! Članarina je malenkostna.

Vsi učni zavodi od najnižjih do najvišjih prejemajo, ako medtem že niso, okrožnico Oblastnih odborov J. S. v Ljubljani, oziroma v Mariboru, vabilo k pristopu in organiziranju P. J. S. Priložena bodo začasna pravila ter brošurica »Jadranska straža in njen pomen«. Posvetite, tovariši in tovarišice, pol urice svojega dragocenega časa oni pošiljki, prečitajte jo pazljivo, o vsem vas pouči, kar Vam je treba vedeti in česar jaz tu nisem omenil, potem pa na delo, krepko in čilo, kot zna in more to le pripadnik našega stanu! Naj bo jesen leta 1935. nov biser v kroni dela slovenskega učiteljstva za svojega kralja, narod in državo!

Živel jugoslovenski Jadran!

Čuvajmo naše morje!

Pirnat Viktor.